

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nyolcadik tanács)

2020. november 25.*

„Előzetes döntéshozatal – Szociálpolitika – 2008/94/EK irányelv – 2. és 3. cikk – A munkavállalók védelme a munkáltató fizetése képtelensége esetén – A »munkavállalók fennálló követelése« és »a munkáltató fizetése képtelensége« fogalma – Munkahelyi baleset – A munkavállaló halála – A nem vagyoni kár megtérítése – A követelés behajtása a munkáltatónál – Lehetetlenség – Garanciaintézet”

A C-799/19. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Okresný súd Košice I (kassai I. sz. járásbíróság, Szlovákia) a Bírósághoz 2019. október 30-án érkezett, 2019. augusztus 5-i határozatával terjesztett elő az

NI,

OJ,

PK

és

a **Sociálna poisťovňa**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nyolcadik tanács),

tagjai: A. Prechal, a harmadik tanács elnöke, a nyolcadik tanács elnökeként eljárva (előadó), F. Biltgen és L. S. Rossi bírák,

főtanácsnok: J. Richard de la Tour,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- NI, OJ és PK képviseletében P. Kerecman advokát,
- a szlovák kormány képviseletében B. Ricziová, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviseletében M. Smolek, J. Pavliš és J. Vlácil, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: szlovák.

- Írország képviselőjében M. Browne, G. Hodge és T. Joyce, meghatalmazotti minőségben, segítők: K. Binchy BL,
- az Európai Bizottság képviselőjében A. Tokár és B.-R. Killmann, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkáltató fizetésektelensége esetén a munkavállalók védelméről szóló, 2008. október 22-i 2008/94/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 283., 36. o.) 2. és 3. cikkének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az NI, OJ et PK, azaz RL munkavállaló házastársa és két gyermeke, valamint a Sociálna poisťovňa (társadalombiztosítási pénztár, Szlovákia) között folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, amelynek tárgya az, hogy ezen utóbbi megtagadta az említett munkavállaló 2003. október 16-án történt munkahelyi baleset miatt bekövetkezett halála folytán e személyeket ért nem vagyoni kár megtérítését.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 2008/94 irányelv (3) preambulumbekkezdése értelmében:

„A munkáltató fizetésektelensége esetén szükséges a munkavállalók védelméről rendelkezni és számukra egy minimális szintű védelmet biztosítani, különösen a fennálló követelések kifizetésének biztosítása érdekében, mindeközben figyelembe véve a Közösségen belüli kiegyensúlyozott gazdasági és szociális fejlődés szükségességét. E célból a tagállamok kötelesek egy olyan intézetet létrehozni, amely szavatolja az érintett munkavállalók fennálló követeléseinek teljesítését.”

- 4 Ezen irányelv (4) preambulumbekkezdése a következőket mondja ki:

„Az érintett munkavállalók méltányos védelmének biztosítása érdekében, a fizetésektelenség fogalmát a tagállamokban kialakult jogalkotási irányzatok figyelembevételével kell meghatározni, és ez a fogalom magában foglalja a felszámoláson kívüli egyéb, a fizetésektelenséggel kapcsolatos eljárásokat is. [...]”

- 5 Az említett irányelv 1. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Ezen irányelvet a munkaszerződésből vagy munkaviszonyból származó, a 2. cikk (1) bekezdésének értelmében fizetésektelen munkáltatókkal szembeni munkavállalói követelések esetén kell alkalmazni.”

6 Ugyanezen irányelv 2. cikkének a szövege a következő:

„(1) Ezen irányelv alkalmazásában fizetésektelen a munkáltató, amennyiben a munkáltató fizetésektelensége alapján az adott tagállam törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezései szerinti kollektív eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmet terjesztettek elő, amely a munkáltató vagyonának részleges vagy teljes lefoglalásával, valamint felszámoló vagy hasonló feladatot ellátó személy kinevezésével jár, és az említett rendelkezések alapján az illetékes hatóság:

1. elhatározta az eljárás megkezdését;

b) vagy megállapította, hogy a munkáltató vállalkozása vagy üzeme végleg megszűnt, és a rendelkezésre álló eszközök nem elegendőek az eljárás megkezdésének biztosítására.”

(2) Az irányelv nem sérti az egyes tagállamok jogszabályaiban szereplő [...] díjazás [...] kifejezések meghatározásait.

[...]

(4) Ez az irányelv nem akadályozza meg a tagállamokat abban, hogy a munkavállalók védelmét kiterjesszék a fizetésektelenség más eseteire is, például a kifizetések tényleges és tartós leállítására, amelyet az (1) bekezdésben említett eljárásoktól eltérő, a nemzeti jog rendelkezései szerinti eljárásokkal állapítanak meg.

[...]”

7 A 2008/94 irányelv 3. cikke, amely „A garanciaintézetekre vonatkozó előírások” című II. fejezetben található, így rendelkezik:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a 4. cikk hatálya alá tartozó garanciaintézetek [helyesen: a garanciaintézetek a 4. cikk sérelme nélkül] biztosítsák a munkavállalók munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó, fennálló követeléseinek a kielégítését, és amennyiben a nemzeti jog ezt előírja, a végkielégítést is a munkaviszony megszűnése esetén.

A garanciaintézet által átvállalt követelések azok a fennálló fizetési [helyesen: díjazással kapcsolatos] követelések, amelyek a tagállamok által meghatározott időpont előtti és/vagy – adott esetben – utáni időszakokra vonatkoznak.”

8 Az említett irányelv „Általános és záró rendelkezések” címet viselő 11. cikkének első bekezdése az alábbiakat mondja ki:

„Ez az irányelv nem érinti a tagállamok azon lehetőségét, hogy a munkavállalókra nézve kedvezőbb törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseket alkalmazzanak vagy vezessenek be.”

A szlovák jog

A társadalombiztosítási pénztárról szóló törvény

- 9 A zákon č. 274/1994 Z. z., o Sociálnej poisťovni (a társadalombiztosítási pénztárról szóló 274/1994. sz. törvény 44. cikke), 2003. december 31-ig alkalmazandó változatában (a továbbiakban: 274/1994. sz. törvény) az alábbiak szerint rendelkezett, többek között a munkáltató polgári jogi felelősségének törvény szerinti biztosításával kapcsolatban:

„(1) A polgári jogi felelősségbiztosítás kezdőnapja a munkáltató első munkavállalója felvételének napja, és az az utolsó munkavállaló alkalmazási időszakának végéig tart.

(2) A munkáltató jogosult arra, hogy amennyiben biztosítási esemény következik be, a társadalombiztosítási pénztár teljesítse helyette a polgári jogi felelősségbiztosítás fennállása során történt munkahelyi baleset [...] által okozott egészségkárosodás címén fennálló, megalapozott kártérítési követeléseket.

(3) »Biztosítási esemény« a munkahelyi baleset vagy foglalkozási betegség következtében bekövetkezett egészségkárosodás vagy halál.

(4) Ha a kártérítésről a hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság határoz, akkor úgy kell tekinteni, hogy a biztosítási esemény csak abban az időpontban következett be, amikor a társadalombiztosítási pénztárat fizetésre kötelező határozat jogerőre emelkedett.”

- 10 Az említett törvény 44b. cikkének (1) és (2) bekezdése kimondja:

„(1) A [társadalombiztosítási pénztár] a 44a. cikk (2) bekezdésében megállapított kártérítést a munkahelyi baleset vagy foglalkozási megbetegedés által egészségkárosodást szenvedett munkavállalónak szlovák koronában folyósítja.

(2) Ha a munkáltató az (1) bekezdésben említett munkavállaló számára megtérítette a 44a. cikk (2) bekezdése szerinti kárát vagy annak egy részét, jogosult arra, hogy a [társadalombiztosítási pénztár] visszafizesse számára az általa fizetett kártérítést azon összeg erejéig, amelyet az említett munkavállaló számára kártérítésként fizetnie kellett volna.”

A munka törvénykönyve

– A munkavállaló fizetésektelenségére vonatkozó rendelkezések

- 11 A zákon č. 311/2001 Z. z., zákonník práce (a munka törvénykönyvéről szóló 311/2001. sz. törvény) 2003. december 31-ig alkalmazandó változata (a továbbiakban: a munka törvénykönyve) 21. cikkének szövege az alábbi volt:

„(1) A munkavállalók munkaviszonyából eredő követeléseinek fizetésektelenség esetén történő rendezése céljából a munkáltatót fizetésektelenné kell tekinteni a fizetésektelenség megállapítása iránti kérelem benyújtását követően, amennyiben

- a) bíróság megállapította a fizetésektelenséget, vagy
- b) bíróság elutasította a fizetésektelenné nyilvánítás iránti kérelmet a vagyoni eszközök elégtelensége miatt.

(2) A munkáltató fizetéseképtelensége a fizetéseképtelenséget megállapító vagy a fizetéseképtelenné nyilvánítás iránti kérelmet a vagyoni eszközök elégtelenségének indokával elutasító bírósági határozat időpontjával veszi kezdetét.”

12 A munka törvénykönyvének 22. cikke az alábbiak szerint rendelkezett:

„(1) Ha egy munkavállaló a 21. cikk értelmében fizetéseképtelenné válik, és nem tudja rendezni a munkavállalók munkaviszonyból eredő követeléseit, a garanciaalap az alkalmazandó különös szabályozással összhangban rendezi e követeléseket.

(2) A munkavállalók munkaviszonyból eredő és a garanciaalap által rendezendő [...] követelése az alábbiak:

- a) az ügyeleti időszakokra járó bér és díjazás;
- b) a munkaszüneti napokra és a munkában való akadályoztatásra járó díjazás;
- c) a fizetett szabadság napjaira járó, azon és az azt megelőző naptári évben megszerzett szabadság napjaira járó díjazás, amelynek folyamán a munkáltató fizetéseképtelenné vált;
- d) a munkavállalót a munkaviszony megszűnése esetén megillető végkielégítés;
- e) a munkaviszony azonnali hatállyal történő megszüntetése esetén járó végkielégítés (69. cikk);
- f) a munkaviszony érvénytelen megszüntetése esetén járó végkielégítés (79. cikk);
- g) utazási, költözési és egyéb, a munkavállaló részéről feladatainak ellátása során felmerült költségek;
- h) munkahelyi baleset vagy foglalkozási megbetegedés folytán járó kártérítés;
- i) a munkáltató megszűnése folytán a munkavállaló munkaviszonyból eredő követeléseinek bíróság előtti érvényesítéséhez kapcsolódóan felmerült költségek, ideértve a jogi képviselet költségeit is.”

– *A munkáltató polgári jogi felelősségére vonatkozó rendelkezések*

13 Az említett törvénykönyv 195. cikke értelmében:

„(1) A munkavállalónak feladatai ellátása során vagy azzal közvetlen kapcsolatban bekövetkező egészségkárosodásáért vagy baleset (munkahelyi baleset) miatt bekövetkező haláláért az a munkáltató tartozik felelősséggel, amelynek a baleset időpontjában a munkavállaló az alkalmazásában állt.

[...]

(6) A munkáltató akkor is felelős a kárért, ha teljesítette a különös szabályozásokból és más, a munkahelyi biztonság és védelem biztosítását célzó eredő szabályozásokból eredő kötelezettségeket [...]”.

- 14 Ugyanezen törvénykönyv 204. cikkének (1) bekezdése a munkavállaló munkahelyi baleset következtében bekövetkező halála esetén nyújtandó kártérítés terjedelmével kapcsolatban az alábbiak szerint rendelkezett:

„Ha a munkavállaló munkahelyi baleset vagy foglalkozási betegség következtében meghal, a munkáltató felelőssége a következőkre terjed ki:

- a) a ténylegesen felmerült, indokolt orvosi költségek megtérítése;
 - b) a temetéssel összefüggésben felmerülő észszerű költségek megtérítése;
 - c) a túlélő hozzátartozók megélhetési költségeinek térítése;
 - d) a túlélő hozzátartozók részére fizetendő átalány-kártérítés;
 - e) a vagyoni kár megtérítése; (a 192. cikkének (3) bekezdését azonos módon kell alkalmazni).”
- 15 E törvénykönyv 210. cikke kimondta:

„(1) Azt a munkáltatót, amely legalább egy munkavállalót alkalmaz, biztosítani kell munkahelyi balesetből vagy foglalkozási megbetegedésből eredő károk iránti felelőssége tekintetében.

(2) A munkáltató polgári jogi felelősségbiztosítását az alkalmazandó különös szabályozással összhangban a társadalombiztosítási pénztár nyújtja.”

A társadalombiztosításról szóló törvény

- 16 A módosított zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (a társadalombiztosításról szóló 461/2003. sz. törvény; a továbbiakban: 461/2003. sz. törvény) a 2008/94 irányelvvvel módosított és felváltott, a munkáltató fizetése képtelensége esetén a munkavállalók védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1980. október 20-i 80/987/EGK tanácsi irányelv (HL 1980. L 283., 23. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 217. o.) által előírt követelmények átültetését célozta fizetése képtelenség esetén a munkáltató kötelező kiegészítő garanciájának rendszere által.
- 17 2004. január 1-jétől kezdve e törvény 2. cikkének d) pontja értelmében a kiegészítő garancia olyan társadalombiztosítás, amely kiterjed a munkáltató fizetése képtelenségének eseteire, és amelynek rendeltetése az, hogy ilyen garanciális ellátások folyósítása által kielégítse a munkavállalók követeléseit.
- 18 Az említett törvény 12. cikke azt az időpontot határozza meg, amelytől kezdve a munkáltatót kiegészítő garancia szempontjából fizetése képtelenné kell tekinteni.

2006. július 31-ig hatályos változatában e cikk így rendelkezett:

„(1) A munkáltató fizetése képtelen, ha

- a) bíróság megállapította a fizetése képtelenséget, vagy
- b) bíróság elutasította a fizetése képtelenné nyilvánítás iránti kérelmet a vagyoni eszközök elégtelensége miatt.

(2) A munkáltató fizetése képtelensége a fizetése képtelenséget megállapító vagy a fizetése képtelenné nyilvánítás iránti kérelmet a vagyoni eszközök elégtelenségének indokával elutasító bírósági határozat időpontjával veszi kezdetét.”

2012. január 1-jétől hatályos változatában e rendelkezés az alábbiakat írja elő:

„(1) A jelen törvény alkalmazásában a munkáltató fizetése képtelen, ha fizetése képtelenség megállapítása iránti kérelmet nyújtottak be.

(2) A munkáltató fizetése képtelensége a fizetése képtelenség megállapítása iránti kérelem illetékes bíróság részére történő kézbesítésének napján kezdődik.

(3) Ha a bíróság különös szabályozás alapján hivatalból fizetése képtelenségi eljárást indít, azt a napot kell a munkáltató fizetése képtelensége kezdetének tekinteni, amikor a bíróság meghozza a fizetése képtelenségi eljárás megindítására vonatkozó végzését.”

A csődtörvény

- 19 A zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (A fizetése képtelenségről és a szerkezetátalakításról, valamint egyes törvények módosításáról szóló 7/2005. sz. törvény; a továbbiakban: csődtörvény) 3. cikke (2) bekezdésének harmadik és negyedik mondata szerint a természetes személy fizetése képtelenné minősül, ha a fizetési határidőt követő 180 napon belül legalább egy fizetési kötelezettségét nem képes teljesíteni. Ha a pénzkövetelést nem lehet az adóstól végrehajtás útján behajtani, az adóst fizetése képtelenné kell tekinteni.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 20 2003. október 16-án RL, aki NI házastársa és OJ és PK apja, munkahelyi baleset következtében elhunyt, amely balesetért munkáltatóját terhelte a felelősség.
- 21 2004. április 21-én NI, OJ és PK, az alapeljárás felperesei keresetet indítottak az Okresný súd Košice II (kassai II. sz. járásbíróság, Szlovákia) előtt a munkáltatóval szemben az őket állításuk szerint RL halála következtében ért vagyoni és nem vagyoni kár megtérítése iránt.
- 22 E bíróság két külön eljárásban kártérítést ítélt meg számukra e vagyoni és nem vagyoni károk megtérítése címén 2012-ben, illetve 2016-ban. Az első határozatot megerősítette egy fellebbezési eljárásban hozott határozat.
- 23 A vagyoni kárra vonatkozó, 2016-ban megállapított kártérítést az érintett munkáltató nevében a társadalombiztosítási pénztár teljes egészében folyósította a munkáltató törvény szerinti biztosításának keretében, amely a munkáltatónak a munkahelyi balesetek által okozott károkra vonatkozó felelősségére terjed ki.
- 24 A társadalombiztosítási pénztár a nem vagyoni kár megtérítése címén megítélt összeg kifizetését ugyanakkor megtagadta azzal az indokkal, hogy a munkahelyi balesetek által okozott károk megtérítése e kár megtérítését nem foglalja magában.
- 25 A végrehajtó által a munkáltatóval szemben e kártérítés megfizetése céljából folytatott eljárás e munkáltató fizetése képtelensége folytán sikertelenné bizonyult. Az említett kártérítés semmilyen, még részleges rendezésére sem került sor a felperesek felé.

- 26 A felperesek ekkor az említett kártérítés megfizetése iránt keresetet indítottak a társadalombiztosítási pénztárral szemben a kérdést előterjesztő bíróság, az Okresný súd Košice I (kassai I. sz. járásbíróság) előtt.
- 27 E bíróság kételyeket táplál a „fizetéseképtelenség” 2008/94 irányelv szerinti fogalmának értelmezésével, valamint a „kár” fogalmának a társadalombiztosítási pénztár által e kifizetéssel szemben előadott korlátozó értelmezésével kapcsolatban.
- 28 E tekintetben, azon előfeltevésre támaszkodva, amely szerint a munkahelyi baleset által okozott károkra kiterjedő kötelező munkáltatói biztosítás a munkáltató fizetéseképtelensége esetén a munkavállaló védelmének eszköze, az említett bíróságban felmerül, hogy a „munkavállaló fennálló követeléseinek” a 2008/94 irányelv 3. cikke szerinti fogalma magában foglalhatja-e a nem vagyoni kár túlélő hozzátartozók részére való megtérítését. E biztosítás lehetővé tenné az örökösök számára, hogy a munkahelyi balesetből eredő kárt közvetlenül egy „garanciaintézet”, azaz a jelen ügyben a társadalombiztosítási pénztár térítse meg számukra a biztosítással rendelkező munkáltató helyett és nevében.
- 29 A munkáltató fizetéseképtelensége esetén a munkavállaló a kérdést előterjesztő bíróság szerint a munka törvénykönyve 204. cikkének (1) bekezdése értelmében, a 274/1994. sz. törvény 44a. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezve, jogosult arra, hogy az említett pénztár kártérítést fizessen számára egy munkahelyi balesetből következő egészségkárosodás címén a munkáltató helyett és nevében. Egy munkavállaló ilyen baleset miatt bekövetkező halálának esetére e rendelkezések a kérdést előterjesztő bíróság szerint jogot biztosítanak továbbá a túlélő hozzátartozók számára az általuk e baleset következtében elszenvedett károk megtérítésére.
- 30 A kérdést előterjesztő bíróságban felmerül tehát a kérdés, hogy a munkahelyi balesetből eredő kár megtérítése esetében a garanciaintézet tekintetében fennálló biztosítási kötelezettség – a „kár” 274/1994. sz. törvény 44a. cikkének (2) bekezdése szerinti fogalma keretében – magában foglalja-e a túlélők nem vagyoni kárának megtérítését is.
- 31 Egyébiránt, tekintettel arra, hogy a 2008/94 irányelv keretében a munkáltató fizetéseképtelensége a munkaszerződésből eredő, fennálló követelések védelmének előfeltétele, a kérdést előterjesztő bíróság e fogalom tartalmával kapcsolatban vár pontosítást.
- 32 A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a 2008/94 irányelv 2. cikke, annak (4) preambulumbekzdésével összefüggésben értelmezve, a „fizetéseképtelenség” fogalma kiterjesztő értelmezésének kedvez a szóban forgó követelés megfelelő védelmének érdekében. Következésképpen e bíróságban felmerül az a kérdés, hogy egy olyan helyzet, mint amely az alapügyben szerepel, tartozhat-e ezen irányelv hatálya alá. E tekintetben megjegyzi, hogy jóllehet az alapügyben szereplő munkáltatóval szemben formálisan nem indítottak fizetéseképtelenség megállapítása iránti eljárást, a szlovák jog azt írja elő, hogy abban az esetben, ha egy tartozás behajthatatlan végrehajtási eljárás keretében, a természetes személyt fizetéseképtelenségnek kell tekinteni.
- 33 E körülmények között az Okresný súd Košice I (I. sz. kassai járásbíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni a 2008/94 irányelv 3. cikkét, hogy »a munkavállalók munkaszerződésből származó, fennálló követeléseinek« fogalma kiterjed a munkavállaló munkahelyi baleset miatt bekövetkezett halálából eredő nem vagyoni kárra is?

2. Úgy kell-e értelmezni a 2008/94 irányelv 2. cikkét, hogy azt a munkáltatót is fizetéseképtelennek kell tekinteni, akivel szemben a munkavállaló munkahelyi baleset miatt bekövetkezett halálából eredő nem vagyoni kárra vonatkozó, bíróság által megítélt követeléssel kapcsolatos végrehajtási kérelmet nyújtottak be, a végrehajtási eljárásban azonban a követelést behajthatatlannak nyilvánították amiatt, hogy a munkáltató semmilyen vagyonnal nem rendelkezik?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az időbeli hatásköréről

- 34 A szlovák kormány vitatja a Bíróság időbeli hatáskörét, és úgy véli, hogy az az ítélkezési gyakorlat, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság támaszkodik, nevezetesen a 2007. június 14-i Telefónica O2 Czech Republic (C-64/06, EU:C:2007:348) ügyben hozott ítélet, amely szerint a Bíróság akkor is hatáskörrel rendelkezik, ha a ténybeli körülmények e tagállamnak az Európai Unióhoz történt csatlakozását megelőzően keletkeztek, mivel azok tartottak az e csatlakozást követő időszakban is, és az említett csatlakozást követően konstitutív jellegű bírósági határozat született, a jelen ügyben nem alkalmazható.
- 35 Egyrészt ugyanis az alapeljárás felpereseinek az általuk elszenvedett nem vagyoni kár megtérítéséhez való joga abban az időpontban keletkezett, amikor szóban forgó munkahelyi baleset történt, vagyis 2003. október 16-án, tehát a Szlovák Köztársaságnak az Unióhoz való csatlakozását, 2004. május 1-jét megelőzően. Másrészt a kártérítést megítélő, 2012-ben és 2013-ban hozott ítéletek a jelen esetben deklaratív és nem konstitutív jellegűek. E határozatok tehát nem új jogviszonyt hoznak létre, kizárólag egy, már a csatlakozást megelőzően fennálló jog jogi védelmét biztosítják.
- 36 Ezenkívül, noha a kérdést előterjesztő bíróság a 274/1994. sz. törvény 44a. cikkének (4) bekezdésére támaszkodik annak megállapításához, hogy a káreseményt a végleges határozat meghozatalának időpontjában, azaz 2013-ban kell megvalósultnak tekinteni, sem a nem vagyoni kár megtérítéséhez való jog, sem az e jogon alapuló, az alapügyben hivatkozott követelés nem tartozik a munkahelyi baleset által okozott károk tekintetében fennálló felelősség biztosítására irányadó szabályozás hatálya alá. E jogok ezzel szemben a polgári törvénykönyv hatálya alá tartoznak. Mindenesetre, még ha nem is így lenne, a munkahelyi baleset biztosítása címén fennálló követelést az alkalmazandó nemzeti jogszabályok értelmében a Szlovák Köztársaságnak az Unióhoz történt csatlakozása előtt hatályos szabályozásra tekintettel kellene értékelni. E jogi rendszer jelenleg is hatályban van.
- 37 E tekintetben meg kell állapítani, hogy függetlenül a nem vagyoni kár megtérítésére vonatkozó bírósági határozatok jellegétől, vagy a fent említett egyik vagy másik nemzeti szabályozás alkalmazhatóságától, az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapjogvita egyrészt abból ered, hogy a társadalombiztosítási pénztár megtagadta az említett bírósági határozatok által már megítélt kártérítés megfizetését, másrészt abból, hogy az elhunyt munkavállaló munkáltatóját ténylegesen fizetéseképtelennek nyilvánították.
- 38 Az alapeljáráshoz vezető e tényállási elemek a Szlovák Köztársaságnak az Európai Unióhoz való csatlakozása előtt valósultak meg.
- 39 Mivel a nemzeti bíróság az alapjogvita tekintetében alkalmazandó uniós jogszabályok értelmezése tárgyában terjeszt kérdést a Bíróság elé, a Bíróság főszabály szerint anélkül hozhatja meg döntését, hogy meg kellene vizsgálnia azon körülményeket, amelyek a nemzeti bíróságokat a kérdések Bíróság elé terjesztésére készítették, és amelyek alapján úgy ítélik meg, hogy az az uniós jogi rendelkezés alkalmazandó, amelynek értelmezését a Bíróság által kéri (2010. december 22-i Bezpečnostní softwarová asociace ítélet, C-393/09, EU:C:2010:816, 25. pont).

- 40 Ez csak akkor van másként, amikor az uniós jogi rendelkezés, amelynek az értelmezését a Bíróságtól kérték, az alapeljárás tényállása tekintetében nem alkalmazható, mivel a tényállás az új tagállam Unióhoz való csatlakozását megelőzően keletkezett, vagy nyilvánvaló, hogy a hivatkozott rendelkezés nem kerülhet alkalmazásra (2010. december 22-i Bezpečnostní softwarová asociace ítélet, C-393/09, EU:C:2010:816, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 41 Márpedig a jelen ügyben nem ez a helyzet. Következésképpen a Bíróság – a szlovák kormány állításával ellentétben – hatáskörrel rendelkezik a 2008/94 irányelv kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott rendelkezéseinek az értelmezésére. Tehát válaszolni kell a kérdést előterjesztő bíróság kérdéseire.

Az elfogadhatóságról

- 42 A szlovák kormány az első kérdés elfogadhatatlanságára vonatkozó kifogást ad elő. Az e tagállam által kifejezett kételyek lényegében az e kérelem alapját képező nemzeti jogi konstrukció pontatlanságára, valamint arra vonatkoznak, hogy a kérdést előterjesztő bíróság megsértette az eljárási szabályzat 94. cikkében előírt követelményeket, főként amennyiben e bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelmében nem jelöli meg a vitatott követelés jellegét, az alkalmazandó nemzeti jogot, és nem állít fel kapcsolatot e rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között.
- 43 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikkel létrehozott együttműködés keretében kizárólag az ügyben eljáró és a meghozandó határozatért felelős nemzeti bíróság feladata annak értékelése, hogy az ügy sajátos jellemzőire tekintettel az ítélet meghozatalához szükség van-e az előzetes döntéshozatalra, és hogy a Bíróságnak feltett kérdések relevánsak-e. Következésképpen, amennyiben a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni (2019. március 5-i Eesti Pagar ítélet, C-349/17, EU:C:2019:172, 47. pont).
- 44 Ebből az következik, hogy még ha relevánsak lennének is a szlovák kormánynak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések alapját képező jogi háttér pontatlan jellegére vonatkozó észrevételei, a nemzeti bíróság által saját hatáskörében meghatározott jogszabályi és ténybeli háttér alapján – amelynek helyállóságát a Bíróság nem vizsgálhatja – az uniós jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdések releváns voltát vélelmezni kell (2019. július 3-i UniCredit Leasing ítélet, C-242/18, EU:C:2019:558, 46. pont).
- 45 Ezenkívül a Bíróság többször is kimondta, hogy nem feladata, hogy valamely előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretén belül nemzeti rendelkezések értelmezése tárgyában határozzon, vagy hogy eldöntse, a kérdést előterjesztő bíróság által adott értelmezés helytálló-e, mivel az ilyen értelmezés a nemzeti bíróságok kizárólagos hatáskörébe tartozik (2019. július 3-i UniCredit Leasing ítélet, C-242/18, EU:C:2019:558, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 46 Másodszor, az eljárási szabályzat 94. cikkének állítólagos megsértésével kapcsolatban meg kell állapítani, hogy a jelen ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelem megfelel az e cikk által előírt kritériumoknak. E kérelem ugyanis kellő pontossággal ismerteti a releváns tényeket és az alapjogvita tárgyát, amely egy munkavállaló munkahelyi baleset miatt történt halála folytán hozzátartozóit ért nem vagyoni kár megtérítésének kifizetése. A kérelem bemutatja azon nemzeti jogi rendelkezések, a munka törvénykönyve, a 274/1994. sz. törvény, valamint a csódtörvény tartalmát is, amelyek a kérdést előterjesztő bíróság szerint alkalmazhatók az alapügy tekintetében. Végül a kérdést előterjesztő bíróság ismerteti egyrészt azokat az okokat, amelyek miatt kérdés merült fel benne a 2008/94 irányelv értelmezésére vonatkozóan, másrészt azt a kapcsolatot, amelyet e bíróság e rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között felállít.
- 47 Következésképpen a kérelem, ideértve az első kérdést is, elfogadható.

Az ügy érdeméről

- 48 Mivel a 2008/94 irányelv által nyújtandó védelem feltétele a munkáltató ezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdése szerinti fizetéseképtelenségének megállapítása (lásd ebben az értelemben: 2013. április 18-i Mustafa ítélet, C-247/12, EU:C:2013:256, 30. pont), elsőként a második kérdést célszerű tárgyalni.

A második kérdéstről

- 49 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 2008/94 irányelv 2. cikkének (1) bekezdését akként kell-e értelmezni, hogy egy munkáltató „fizetéseképtelenség” tekinthető, amennyiben vele szemben bírósági határozat által elismert kártérítéshez való jog címén végrehajtási eljárás megindítását kérték, de a követelést a végrehajtási eljárás keretében e munkáltató tényleges fizetéseképtelensége folytán behajthatatlannak nyilvánították.
- 50 Amint azt a Bíróság már kifejtette 2013. április 18-i Mustafa ítéletében (C-247/12, EU:C:2013:256, 31. és 32. pont), a 2008/94 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének magából a szövegéből az következik, hogy két feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy a munkáltató fizetéseképtelenség minősüljön. Egyrészt az szükséges, hogy előzetesen kérelmezzék a munkáltató fizetéseképtelenségén alapuló kollektív eljárás megindítását, másrészt pedig előzetesen vagy határozatot kell hozni ezen eljárás megindításáról, vagy ha az ilyen eljárás megindításához a vagyontömeg nem elegendő, meg kell állapítani a vállalkozás végleges megszűnését.
- 51 Az első feltétellel kapcsolatban meg kell állapítani, hogy sem a végrehajtási eljárásnak a munkáltatóval szemben, egy bíróság által elismert kártérítés címén történő megindítása iránti kérelem benyújtása, sem ezen eljárásnak maga a megindítása nem felel meg annak a követelménynek, hogy e munkáltató fizetéseképtelensége alapján kollektív eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmet terjesszenek elő.
- 52 Egy olyan végrehajtási eljárás ugyanis, amely egy adós jogát elismerő bírósági határozat kikényszerített végrehajtására irányul, mint az alapügyben, több ponton is eltér a 2008/94 irányelv 2. cikkének (1) bekezdésében megjelölt kollektív eljárástól, főként egyrészt célja tekintetében, amennyiben nem a hitelezők követeléseinek együttes kielégítésére irányul (lásd ebben az értelemben: 1997. július 10-i Bonifaci és társai és Berto és társai ítélet, C-94/95 és C-95/95, EU:C:1997:348, 34. pont; 2016. február 25-i Stroumpoulis és társai ítélet, C-292/14, EU:C:2016:116, 34. pont), másrészt a szóban forgó adóst érintő következmények tekintetében, amennyiben az eljárás nem jár sem a munkáltató vagyonának részleges vagy teljes lefoglalásával, sem felszámoló vagy hasonló feladatot ellátó személy kinevezésével.
- 53 Következésképpen, mivel a 2008/94 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének a szövegéből az következik, hogy a jelen ítélet 50. pontjában felidézett két feltételnek együttesen kell teljesülnie, az, hogy a munkáltató fizetéseképtelenségén alapuló kollektív eljárás kezdeményezése hiányában egy követelést behajthatatlannak minősítettek e munkáltató tényleges fizetéseképtelensége folytán, önmagában nem lehet elegendő az említett irányelv e rendelkezés alapján történő alkalmazásának igazolásához.
- 54 Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy a 2008/94 irányelv 2. cikke (4) bekezdésének első albekezdése felruházta a tagállamokat az uniós jog alapján történő jogalkotás lehetőségével, hogy a munkavállalók ezen irányelv által előírt védelmét a fizetéseképtelenség más eseteire is kiterjessze (lásd ebben az értelemben: 2014. július 10-i Julián Hernández és társai ítélet, C-198/13, EU:C:2014:2055, 44. pont), például a kifizetések tényleges és tartós leállítására, amelyet az (1) bekezdésben említett eljárásoktól eltérő, a nemzeti jog rendelkezései szerinti eljárásokkal állapítanak meg.
- 55 Tehát nem kizárt, hogy a tényleges fizetéseképtelenség olyan esete, mint amely az alapügyben megállapítást nyert, és amelyre a kérdést előterjesztő bíróság a csődtörvény alapján hivatkozik, a 2008/94 irányelv 2. cikke (4) bekezdésének első albekezdésében említett esetek körébe tartozzon.

- 56 A szlovák kormány felhívja a figyelmet arra, hogy van olyan különös nemzeti szabályozás, nevezetesen a 461/2003. sz. törvény, amely önálló jelleggel határozza meg a fizetéseképtelenséget a munkavállalóknak a 2008/94 irányelv szerinti védelme érdekében. Ez a törvény, amely pontosan ezen irányelv átültetését célozza, a munkáltató fizetéseképtelensége feltételének bizonyítását a munkáltató fizetéseképtelenségének eseteit fedező társadalombiztosítás szempontjából kizárólag a 12. cikkében előírt különös fizetéseképtelenségi eljáráshoz köti.
- 57 A szlovák kormány szerint az említett törvény alkalmazandó minden olyan esetre, amikor a fizetéseképtelenség 2004. január 1-jét követően jön létre, és e törvény *lex specialis*nek minősül a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott csődtörvényhez képest. Ugyanis kizárólag a 461/2003. sz. törvény szabályozza kifejezetten a munkáltató fizetéseképtelenségét, míg a csődtörvény, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság támaszkodott, általános jelleggel határozza meg a fizetéseképtelenséget a fizetéseképtelenségi eljárás szempontjából.
- 58 Ebből az következik, hogy a tényleges fizetéseképtelenség megállapítása a csődtörvény értelmében, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság hivatkozik, nem elegendő a jelen ügyben annak megállapításához, hogy a fizetéseképtelenség feltétele az alkalmazandó nemzeti jog értelmében teljesült.
- 59 Mindazonáltal a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti, a jelen ítélet 44. és 45. pontjában felidézett hatáskörmegosztásra tekintettel a nemzeti bíróság feladata, hogy a jelen ügyben mérlegelje egyrészt azt, hogy az alapügy tényállása tekintetében alkalmazni kell-e a szlovák kormány által írásbeli észrevételeiben vázolt és a jelen ítélet 56–58. pontjában összefoglalt különös szabályozást, másrészt hogy a szlovák jogalkotó élt-e 2008/94 irányelv 2. cikkének (4) bekezdésében kínált lehetőséggel, az e rendelkezés által előírt védelemnek a fizetéseképtelenség egyéb, olyan esetekre való kiterjesztésével, mint amely az alapügyben megállapítást nyert.
- 60 A fenti megfontolásokra tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2008/94 irányelv 2. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy egy munkáltató nem tekinthető „fizetéseképtelennek”, amennyiben vele szemben bírósági határozat által elismert kártérítéshez való jog címén végrehajtási eljárás megindítását kérték, de a követelést a végrehajtási eljárás keretében a munkáltató tényleges fizetéseképtelensége folytán behajthatatlannak nyilvánították. A kérdést előterjesztő bíróságnak mindazonáltal meg kell vizsgálnia, hogy az érintett tagállam, ezen irányelv 2. cikkének (4) bekezdésével összhangban, úgy határozott-e, hogy a munkavállalók ezen irányelv által előírt védelmét kiterjeszti a fizetéseképtelenség ezen esetére is, amelyet az e 2. cikk (1) bekezdésében említett eljárásoktól eltérő, a nemzeti jog rendelkezései szerinti eljárásokkal állapít meg.

Az első kérdésről

- 61 Mivel a 2008/94 irányelv alkalmazhatósága a munkáltató fizetéseképtelenségének megállapításától függ, a Bíróság csak arra az esetre válaszol az első kérdésre, ha a kérdést előterjesztő bíróság azt állapítaná meg egyrészt, hogy a szlovák jogalkotó a munkavállalók ezen irányelv által előírt védelmet kiterjesztette a fizetéseképtelenség egyéb eseteire, másrészt azt, hogy a nemzeti jog által e tekintetben előírt feltételek teljesülnek.
- 62 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 2008/94 irányelv 1. cikkének (1) bekezdését és 3. cikkét akként kell-e értelmezni, hogy a munkavállaló munkahelyi baleset miatt bekövetkezett halálából eredő nem vagyoni kár címén a túlélő hozzátartozókat a munkáltató részéről megillető kártérítés tekinthető ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében „a munkavállalók munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó, fennálló követelésének”.
- 63 Az első kérdés tehát a garanciaintézetek 2008/94 irányelv 3. cikkében előírt fizetési kötelezettségének tárgyát képező „munkavállalók munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó, fennálló követelése” fogalmának körülhatárolására irányul.

- 64 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint ezen irányelv szociális célja az, hogy valamennyi munkavállaló számára garantáljon egy minimális szintű európai uniós védelmet a munkáltató fizetésképtelensége esetén a munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó olyan fennálló követelések kielégítése révén, amelyek egy meghatározott időpont előtti időszak díjazását érintik (lásd: 2018. július 25-i Guigo ítélet, C 338/17, EU:C:2018:605, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 65 E tekintetben a 2008/94 irányelv 1. cikke (1) bekezdésének és 3. cikkének egymással összefüggő értelmezéséből, valamint a Bíróságnak mind az ezen irányelvre, mind az említett irányelv által hatályon kívül helyezett 80/987 irányelvre vonatkozó ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a munkavállalóknak csak azon, munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó, fennálló követeléseit kell tekintetbe venni, amelyek a díjazásra vonatkoznak. Nem kell tekintetbe venni tehát megkülönböztetés nélkül a munkavállalók munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó minden követelését (lásd ebben az értelemben: 2004. december 16-i Olaso Valero ítélet, C-520/03, EU:C:2004:826, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. június 28-i Checa Honrado ítélet, C-57/17, EU:C:2018:512, 28. pont).
- 66 A tagállamok tehát azon felső határ keretein belül, amelyek meghatározására a fennálló követelések biztosítása tekintetében jogosultak, az említett összes fennálló követelés megfizetését kötelesek biztosítani (lásd: 2017. március 2-i Eschenbrenner ítélet, C-496/15, EU:C:2017:152, 53. pont).
- 67 Ugyanakkor, jöllehet ily módon a garanciaintézeteknek kell magukra vállalniuk az említett, díjazásra vonatkozóan fennálló követeléseket, a 2008/94 irányelv 2. cikke (2) bekezdése első albekezdésének megfelelően a nemzeti jogra tartozik a „díjazás” fogalmának, meghatározása (lásd ebben az értelemben: 2017. március 2-i Eschenbrenner ítélet, C-496/15, EU:C:2017:152, 54. pont) és ennél fogva annak meghatározása is, hogy mely kártérítések tartoznak ezen irányelv 3. cikke első bekezdésének hatálya alá (lásd: 2018. június 28-i Checa Honrado ítélet, C 57/17, EU:C:2018:512, 30. pont).
- 68 Következésképpen az a kérdést, hogy a munkavállaló munkahelyi baleset miatt bekövetkezett halálából eredő nem vagyoni kár címén a túlélő hozzátartozókat a munkáltató részéről megillető kártérítés, mint amilyen az alapügy tárgyát képező kártérítés, a „díjazás” fogalma alá tartozik-e, a nemzeti jog, a jelen esetben a szlovák jog fényében kell értékelni. Tehát a nemzeti bíróság feladata annak megítélése, hogy a jelen ügyben ez a helyzet áll-e fenn.
- 69 Egyébiránt rá kell mutatni, hogy a 2008/94 irányelv 11. cikkének első bekezdése lehetőséget biztosít a tagállamok számára arra, hogy a munkavállalók számára kedvezőbb rendelkezéseket alkalmazzanak vagy vezessenek be.
- 70 Így fokozottabb védelem nyújtható azzal, ha a garanciaintézet számára a munkavállalók bérjellegű költségeken kívüli költségeinek fedezetét is előírják.
- 71 Ugyanakkor a Bíróságnak a tagállamok saját hatásköreinek gyakorlására vonatkozó ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy e nemzeti rendelkezéseket a nemzeti jog a szóban forgó irányelv által biztosított minimális védelem határain belül szabályozza (lásd ebben az értelemben: 2019. november 19-i TSN és AKT ítélet, C-609/17 és C-610/17, EU:C:2019:981, 34. és 35. pont; 2020. június 4-i Fetico és társa ítélet, C-588/18, EU:C:2020:420, 31. és 32. pont).
- 72 A fenti megfontolások összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2008/94 irányelv 1. cikkének (1) bekezdését és 3. cikkét akként kell értelmezni, hogy a munkavállaló munkahelyi baleset miatt bekövetkezett halálából eredő nem vagyoni kár címén a túlélő hozzátartozókat a munkáltató részéről megillető kártérítés kizárólag akkor tekinthető ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében „a munkavállalók munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó, fennálló követelésének”, ha az a „díjazásnak” a nemzeti jog által pontosított fogalmába tartozik, amit a nemzeti bíróságnak kell meghatároznia.

A költségekről

⁷³ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nyolcadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A munkáltató fizetésektelensége esetén a munkavállalók védelméről szóló, 2008. október 22-i 2008/94/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy egy munkáltató nem tekinthető „fizetésektelennek”, amennyiben vele szemben bírósági határozat által elismert kártérítéshez való jog címén végrehajtási eljárás megindítását kérték, de a követelést a végrehajtási eljárás keretében e munkáltató tényleges fizetésektelensége folytán behajthatatlannak nyilvánították. A kérdést előterjesztő bíróságnak mindazonáltal meg kell vizsgálnia, hogy az érintett tagállam, ezen irányelv 2. cikkének (4) bekezdésével összhangban, úgy határozott-e, hogy a munkavállalók ezen irányelv által előírt védelmét kiterjeszti a fizetésektelenség ezen esetére is, amelyet az e 2. cikk (1) bekezdésében említett eljárásoktól eltérő, a nemzeti jog rendelkezései szerinti eljárásokkal állapít meg.**
- 2) **A 2008/94/EK irányelv 1. cikkének (1) bekezdését és 3. cikkét akként kell értelmezni, hogy a munkavállaló munkahelyi baleset miatt bekövetkezett halálából eredő nem vagyoni kár címén a túlélő hozzátartozókat a munkáltató részéről megillető kártérítés kizárólag akkor tekinthető ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében „a munkavállalók munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó, fennálló követelésének”, ha az a „díjazásnak” a nemzeti jog által pontosított fogalmába tartozik, amit a nemzeti bíróságnak kell meghatároznia.**

Aláírások